

האגודה הישראלית לאקולוגיה ולמדעי הסביבה
מכון דש"א ('דמותה של ארץ')

22 דצמבר 2016

פורום מומחים על חקלאות תומכת סביבה – חומר רקע למפגש מס' 2

3 לינואר 2017, אוניברסיטת בן גוריון

שאלות לחשיבה ולדין

- האם, ועד כמה, נכון להשוות בין נופים טבעיים ונופים חקלאיים (אגרואקולוגיים)? מה הוא נופ טבעי / לא-טבעי (גם שמורות טבע עוברות ממשקים וטיפולים על ידי מנהלי השטחים)?
- האם ניתן לראות בנוף האגרואקולוגי בית גידול? האם ניתן לראות בנוף החקלאי בית גידול למינים מהטבע שהוא גם שדה או מטע?
- מה הם המינים מהטבע החיים ונתרמים מהמערכת החקלאית? מה הם מאפייני בית הגידול האגרואקולוגי? מה רוצים לשמור או לטפח במערכת כזו?

I. מגוון ביולוגי (מגוון טקסונומי {מינים} ומגוון מערכות אקולוגיות)

(לזכור: מגוון ביולוגי כולל גם מגוון גנטי; אין ביכולתנו לגעת בנושא זה במסגרת ה"ל")

א. האם ובאלו אופנים נופים אגרו-אקולוגיים משמעותיים לשמירה ולנוכחות ארוכת-טווח של קבוצות אורגניזמים שונות?

-- האם יש קבוצות מסוימות ו/או מינים מסוימים טבעיים שלא היו קיימים (או היו מצויים בסכנת הכחדה) לולא קיומם של שטחים חקלאיים / נופים אגרואקולוגיים? באיזו אלטרנטיבה? אזור טבעי פתוח או אזור בנוי?

-- האם יש קבוצות מינים ו/או מינים מסוימים "פחות רצויים" המתקיימים בנופים אגרואקולוגיים?

* מינים פולשים

* מינים מתפרצים

* מיני כלאיים

-- האם יש קבוצות מינים ו/או מינים מסוימים "המשגשים" בנופים אגרואקולוגיים ומשפיעים על מינים אחרים בסביבות רחוקות וטבעיות?

ב. האם יש קבוצות משמעותיות יותר מאחרות הנשמרות / מושפעות מנופים אגרואקולוגיים?

ג. קבוצות שונות:

רכיכות / תולעיים / פרוקי רגליים / דגים / דו-חיים / זוחלים / עופות / יונקים:

(1) האם ואלו תת-קבוצות (תת-מערכות; מחלקות; משפחות; תת-משפחות; סוגים) משתמשות / מיוצגות בנופים אגרואקולוגיים?

(2) האם יש מינים הנהנים במיוחד מקיומם של נופים אגרואקולוגיים / שטחים חקלאיים?

(3) האם יש הבדלים בנוכחות אורגניזמים (מינים מסוימים; שפע; מגוון) בתוך השדות, שולי השדות ובמרחקים שונים מהשדות החקלאיים?

(4) האם ניתן לאפיין פונקציות ביולוגיות / אקולוגיות ייחודיות המהוות מקור משיכה לקבוצות /או מינים שונים?

(למשל, בפרוקי רגליים: אוכלי חומר אורגני מת {דטריבורים}; מוצצי שיפה; טורפים; מאביקים)

(5) האם המינים הנוכחים (נמשכים; שכחים) בנופים אגרואקולוגיים מהווים "מדגם מייצג" של סביבות טבעיות או מייצגים פונקציות ספציפיות? איפה? למה?

(6) האם תת-קבוצות שונות נמשכות ומיוצגות באופן פרטני בגידולים שונים (למשל, גד"ש; מטעים; כרמים; שטחי מרעה; וכו')?

(7) האם תת-קבוצות שונות מושפעות ונמשכות / נדחות מפרקטיקות חקלאיות שונות?

(8) האם יש הבדל בין אזורים ביו-גיאוגרפיים שונים בקיום מגוון ביולוגי בסביבתם?

(9) האם יש אורגניזמים ממוצאים ביו-גיאוגרפיים שונים המושפעים יותר מקיום חקלאות?

ד. מידע וידע:

-- מה אנחנו יודעים על השאלות הנ"ל?

-- מהם מקורות הידע לשאלות הנ"ל?

-- מהם פערי הידע הקיימים -- (1) קבוצות במגוון הביולוגי?

(2) גידולים מסוימים?

(3) ממשקים חקלאיים?

(4) השפעה על מינים אחרים (אינטראקציות)?

-- שאלות מרכזיות?

(אם היו נותנים תקציב גדול, אך מוגבל, באלו שאלות חשובות צריך להתמקד?)

II. אלמנטים מרחביים המקדמים / משפיעים על מגוון ביולוגי

א. הניתן לאפיין "קונטקסטים" שונים התומכים במגוון ביולוגי יותר מאחרים? (הידע האקולוגי מציע ש'סקאלות' שונות תורמות למגוון ביולוגי מקיום תהליכים אקולוגיים ייחודיים)

-- הטרוגניות חקלאית (Agricultural heterogeneity)

-- מארג גידולים חקלאיים

-- ממשק שדה-כתם טבעי (או כל אלמנט מרחבי אחר)

ב. האם קיימים שילובים חקלאיים-טבעיים המאפשרים קיום טוב / גבוה יותר של מגוון ביולוגי?

ג. איפה רואים יותר מינים?

ד. האם ישנם אלמנטים מרחביים המושכים ומקדמים מינים "פחות רצויים"?

* מינים פולשים

* מינים מתפרצים

* מיני כלאיים

ה. אלו **אלמנטים מרחביים** חשובים לקיום של מגוון ביולוגי בנופים אגרו-אקולוגיים?

(1) משארים (Remnants; habitat patches)

(2) שולי שדות

(3) רציפות בתי גידול

(4) אגני ניקוז

(5) רצועות חייץ – אגני ניקוז ואלמנטים נוספים

(6) אחרים: _____

ו. האם לאלמנטים מרחביים וקונטקסטים שונים השפעות ייחודיות בסביבות ביו-גיאוגרפיות שונות (ים-תיכוני, ערבתי, מדברי)?

ז. האם נופים אגרו-אקולוגיים משמשים שטחים פתוחים במערך 'המסדרונות אקולוגיים'? האם ניתן לאפיין אזורים ערכיים / רגישים יותר ופחות לאורך המסדרונות האקולוגיים המוכרים?

ח. האם קיימים בתי גידול נדירים ולא-מיוצגים באזורים שמורים (שמורות טבע; שטחי אש גדולים; וכו') היכולים להיתמך ע"י נופים אגרו-אקולוגיים?

ט. מידע וידע:

-- מה אנחנו יודעים על השאלות הנ"ל?

-- מהם מקורות הידע לשאלות הנ"ל?

-- מהם פערי הידע הקיימים -- (1) אלמנטים מרחביים?

(2) קבוצות במגוון הביולוגי?

(3) גידולים מסוימים?

(4) ממשקים חקלאיים?

(5) השפעה על מינים אחרים (אינטראקציות)?

-- שאלות מרכזיות?

(אם היו נותנים תקציב גדול, אך מוגבל, על אלו שאלות חשובות צריך להתמקד?)

